

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
(повне найменування вищого навчального закладу)

Кафедра загальної та клінічної психології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Проректор з науково-педагогічної
роботи

_____

“ _____ ” _____ 20__ року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

010 Психофізіологія
(шифр і назва навчальної дисципліни)

галузь знань

05 Соціальні та поведінкові науки

спеціальність

053 Психологія
(шифр і назва спеціальності)

факультет

філософський
(назва інституту, факультету, відділення)

Івано-Франківськ - 2017 рік

Робоча програма «Психофізіологія» для студентів спеціальності 053 «Психологія».

Розробник:

Федик О.В - кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної та клінічної психології, доцент

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри загальної та клінічної психології

Протокол від. “20” вересня 2017 року № 2

Завідувач кафедри загальної та клінічної психології

доктор психологічних наук, професор _____ Москалець В.П.

“20” вересня 2017 року

Схвалено науково-методичною радою філософського факультету

Протокол від “19” жовтня 2017 року № 2

“19” жовтня 2017 року

Голова _____ Пятківський Р.О.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки	Обов'язкова	
Модулів – 2	Спеціальність (професійне спрямування): 053 Психологія	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		1-й	1-й
		Семестр	
Загальна кількість годин - 90		2-й	2-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 4	Освітній рівень: перший (бакалаврський)	Лекції	
		12 - год.	6 - год.
		Практичні, семінарські	
		18 - год.	4 - год.
		Лабораторні	
		__ год.	__ год.
		Самостійна робота	
		60 - год.	80 - год.
Індивідуальні завдання: __ год.			
Вид контролю: екзамен			

Курс «Психофізіологія» займає центральне місце у системі психологічної освіти, оскільки знання, що набуваються в ході засвоєння даного курсу, є фундаментом для вивчення інших психологічних дисциплін за спеціалізацією «Психологія». Дисципліна «Психофізіологія» має важливе загальнонаукове і практичне значення. В процесі вивчення курсу визначаються закономірності співвідношення психічного й фізіологічного для становлення психофізіологічних закономірностей та механізмів життєдіяльності, розвитку, навчання та праці людини. Практична психофізіологія займається виявленням кореляцій між даними, отриманими за допомогою психологічних та фізіологічних методів. На думку В. Г. Белінського «психологія, яка не спирається на фізіологію, є такою ж необґрунтованою, як і фізіологія, яка не знає про існування анатомії»

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою курсу «Психофізіологія» є освоєння студентами сучасних знань про фізіологічні і нейрофізіологічні механізми психічних функцій людини, виявлення і з'ясування досягнень психофізіології протягом тривалого періоду її становлення і розвитку. Оволодіти

сучасними і перспективними напрямками психофізіологічних розробок і досліджень, з питань психодіагностики, профвідбору, психофізіологічної підготовки, адаптації, оцінки, прогнозу і управління станами людини, психофізіологічного супроводу навчальної і професійної діяльності та психодіагностичного процесу, форм і методів реабілітації. Знання основ психофізіології - необхідна умова наукового вирішення важливих питань організації праці та управління.

Основними завданнями дисципліни «Психофізіологія» є - підготовка висококваліфікованих спеціалістів, які обізнані про нейрофізіологічні основи формування інстинктивної та усвідомлено мотивованої поведінки, а також здатні до організаційно-управлінської, науково-педагогічної та практичної психологічної діяльності серед різних категорій населення. Розкриття загальних закономірностей фізіологічних (нейрофізіологічних, біофізіологічних) та психічних (когнітивних, емоційних, культуральних) механізмів особистісної активності; набуття навичок використання емпіричного матеріалу в діагностиці і корекції психофізіологічних станів людини; пошук фізіологічних закономірностей, які визначають психічну діяльність та поведінку; ознайомлення з основними напрямками досліджень психофізіології.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати:**

- про нейрофізіологічні механізми психічної діяльності;
- основні теоретичні концепції та напрямки у психофізіології;
- сучасні методи реєстрації психофізіологічних процесів;
- інформативну цінність нейрофізіологічних даних, що необхідні для об'єктивної оцінки психічних станів і основні методи їх отримання;
- психофізіологічні основи діяльності аналізаторів;
- психофізіологічні особливості психічних функцій, зумовлених статтю, віком і особистісними властивостями;

вміти:

- оцінити функціональний стан психофізіологічних систем організму відповідно до специфіки професійної діяльності;
- проводити професійний аналіз діяльності;
- професійно впливати на рівень розвитку і особливості пізнавальної та особистісної сфери з метою гармонізації функціонування людини;
- прогнозувати зміни і динаміку рівня розвитку і функціонування різних складових психіки в нормі та психічних відхиленнях;
- використовувати сучасні методи збору, опрацювання та аналізу інформації з використанням математичних методів;

- аналізувати нейрофізіологічні показники сну і бадьорості, сенсорних і моторних реакцій, уваги, пам'яті, мовлення.

2. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Психофізіологія на сучасному етапі розвитку

Тема 1. Предмет, завдання та актуальність розвитку психофізіології.

Психофізіологічна проблема.

Головні поняття і категорії психофізіології. Зв'язок психофізіології з іншими науками. Актуальні проблеми, завдання, зміст і перспективи розвитку психофізіології. Історія становлення психофізіології. Науково-практичні проблеми розвитку психофізіології. Сучасні проблеми психофізіології.

Література

1. Волюнкина Г.Ю., Суворов Н.Ф. Нейрофизиологическая структура эмоциональных состояний человека. – Л.: Наука, 1981. – 143 с.
2. Данилова Н.Н. Психофизиология. – М.: Аспект Пресс, 2002. – 373 с.
3. Данилова Н.Н. Функциональные состояния: механизмы и диагностика. – М.: Изд-во МГУ, 1985. – 286 с.
4. Казин Э.М., Блинова Н.Г., Игишева Л.Н., Литвинова Н.А., Федоров А.И. Практикум по психофизиологической диагностике. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2000. – 128 с.
5. Кокун О.М. Психофізіологія. Навчальний посібник. - К.: Центр навчальної літератури, 2006. - 184 с.
6. Леонова А.Б. Психодиагностика функциональных состояний человека. – М.: Изд-во МГУ, 1994. – 200 с.
7. Марютина Т. М., Ермолаев О. Ю. Введение в психофизиологию. — 2-е изд., испр. и доп. — М.: Московский психолого-социальный институт: Флинта, 2001. — 400 с.
8. Методика и техника психофизиологического эксперимента / Под ред. В.Г. Волкова, М.: Наука, 1987. – 102 с.
9. Милнер П. Физиологическая психология. – М.: Мир, 1973. – 678 с.
10. Психофизиология / Под ред. Ю.И. Александрова. – С-Пб: Питер, 2001. – 496 с.
11. Симонов П.В. Адаптивные функции эмоций// Физиология человека. – 1996. – Т.22. - №2. – С. 5-9.
12. Тітов І.Г. Вступ до психофізіології: навч. посіб. / І.Г.Тітов. – К.: Академвидав, 2011. – 296 с. – (Серія "Альма-матер").
13. Філімонова Н.Б. Комп'ютерна експрес-методика для визначення психофізіологічного стану людини /Зб. матеріалів конф. "Культура здоров'я як предмет освіти". – Херсон, 2000. – С.204-209.
14. Хомская Е.Д. Нейропсихология. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 2006. – 389 с.

Тема 2. Сучасні методи дослідження в психофізіології.

Реєстрація вегетативних реакцій, як один із методів психофізіології; переваги і недоліки цього методу. Реєстрація імпульсної активності нервових клітин. Електроенцефалограма. Артефакти. Магнітоенцефалограма. Позитронно-емісійна томографія мозку. Ядерна магнітна резонансна інтроскопія. Електроокулограма. Електроміограма. Електрична активність шкіри. Детектор брехні.

Література

1. Данилова Н.Н. Психофизиология. – М.: Аспект Пресс, 2002. – 373 с.
2. Данилова Н.Н. Функциональные состояния: механизмы и диагностика. – М.: Изд-во МГУ, 1985. – 286 с.
3. Казин Э.М., Блинова Н.Г., Игишева Л.Н., Литвинова Н.А., Федоров А.И. Практикум по психофизиологической диагностике. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2000. – 128 с.
4. Кокун О.М. Психофізіологія. Навчальний посібник. - К.: Центр навчальної літератури, 2006. - 184 с.
5. Леонова А.Б. Психодиагностика функциональных состояний человека. – М.: Изд-во МГУ, 1994. – 200 с.
6. Марютина Т. М., Ермолаев О. Ю. Введение в психофизиологию. — 2-е изд., испр. и доп. — М.: Московский психолого-социальный институт: Флинта, 2001. — 400 с.
7. Методика и техника психофизиологического эксперимента / Под ред. В.Г. Волкова, М.: Наука, 1987. – 102 с.
8. Милнер П. Физиологическая психология. – М.: Мир, 1973. – 678 с.
9. Психофизиология / Под ред. Ю.И. Александрова. – С-Пб: Питер, 2001. – 496 с.
10. Симонов П.В. Адаптивные функции эмоций// Физиология человека. – 1996. – Т.22. - №2. – С. 5-9.
11. Тітов І.Г. Вступ до психофізіології: навч. посіб. / І.Г.Тітов. – К.: Академвидав, 2011. – 296 с. – (Серія "Альма-матер").

Тема 3. Психофізіологічний відбір. Психофізіологічна підготовка

Психофізіологічний відбір — складова професійного відбору для виявлення здібностей і якостей, що відповідають вимогам певної діяльності. Взаємозв'язок відбору психофізіологічного з іншими видами професійного відбору (медичним, соціально-психологічним, освітнім, фізичним). Принципи психофізіологічного відбору (активність, практичність, надійність, валідність). Зміст професіограми діяльності. Вимоги до спеціаліста-психофізіолога на виробництві. Формування нових нервових зв'язків, створення динамічних спеціалізованих стереотипів, певних фізіологічних проявів — основа психофізіологічної підготовки, її компоненти: сенсорний, розумовий, руховий та вегетативний. Особливості конструювання психофізіологічної підготовки.

Література

1. Казин Э.М., Блинова Н.Г., Игишева Л.Н., Литвинова Н.А., Федоров А.И. Практикум по психофизиологической диагностике. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2000. – 128 с.
2. Кокун О.М. Психофізіологія. Навчальний посібник. - К.: Центр навчальної літератури, 2006. - 184 с.
3. Леонова А.Б. Психодиагностика функциональных состояний человека. – М.: Изд-во МГУ, 1994. – 200 с.
4. Марютина Т. М., Ермолаев О. Ю. Введение в психофизиологию. — 2-е изд., испр. и доп. — М.: Московский психолого-социальный институт: Флинта, 2001. — 400 с.

Тема 4. Нові напрямки прикладної психофізіології. Системна психофізіологія.

Педагогічна психофізіологія. Соціальна психофізіологія. Екологічна психофізіологія

Поняття про функціональні системи. Основні положення теорії П.К.Анохіна. Органний та системний підхід у психофізіології. Загальні якості функціональних систем. Міжсистемні відносини у організмі. Системні відносини із навколишнім середовищем. Системна діагностика здоров'я. Функціональні системи у патології.

Література

1. Данилова Н.Н. Психофизиология. – М.: Аспект Пресс, 2002. – 373 с.
2. Казин Э.М., Блинова Н.Г., Игишева Л.Н., Литвинова Н.А., Федоров А.И. Практикум по психофизиологической диагностике. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2000. – 128 с.
3. Кокун О.М. Психофізіологія. Навчальний посібник. - К.: Центр навчальної літератури, 2006. - 184 с.
4. Леонова А.Б. Психодиагностика функциональных состояний человека. – М.: Изд-во МГУ, 1994. – 200 с.
5. Методика и техника психофизиологического эксперимента / Под ред. В.Г. Волкова, М.: Наука, 1987. – 102 с.
6. Милнер П. Физиологическая психология. – М.: Мир, 1973. – 678 с.
7. Психофизиология / Под ред. Ю.И. Александрова. – С-Пб: Питер, 2001. – 496 с.
8. Тітов І.Г. Вступ до психофізіології: навч. посіб. / І.Г.Тітов. – К.: Академвидав, 2011. – 296 с. – (Серія "Альма-матер").

Змістовий модуль 2. Психофізіологія людини

Тема 5. Психофізіологія пізнавальних процесів.

Концепція часової організації пам'яті і її недоліки. Концепція активної пам'яті. Пам'ять і функціональний стан мозку. Гіпотеза "один слід і два процеси". Структури мозку, які приймають участь при різних видах запам'ятовування.

Орієнтувальний рефлекс. Функціональні стани.

Проблема уваги в психофізіології. Характеристики в види уваги. Орієнтувальний рефлекс як основа мимовільної уваги. Складові орієнтувального рефлексу. Властивості орієнтувального рефлексу. Гіпокамп і орієнтувальний рефлекс. Довільна увага. Функціональні стани. Ретикулярна формація і рівень бадьорості.

Література

1. Данилова Н.Н. Психофизиология. – М.: Аспект Пресс, 2002. – 373 с.
2. Казин Э.М., Блинова Н.Г., Игишева Л.Н., Литвинова Н.А., Федоров А.И. Практикум по психофизиологической диагностике. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2000. – 128 с.
3. Кокун О.М. Психофізіологія. Навчальний посібник. - К.: Центр навчальної літератури, 2006. - 184 с.
4. Марютина Т. М., Ермолаев О. Ю. Введение в психофизиологию. — 2-е изд., испр. и доп. — М.: Московский психолого-социальный институт: Флинта, 2001. — 400 с.
5. Методика и техника психофизиологического эксперимента / Под ред. В.Г. Волкова, М.: Наука, 1987. – 102 с.

6. Милнер П. Физиологическая психология. – М.: Мир, 1973. – 678 с.
7. Психофизиология / Под ред. Ю.И. Александрова. – С-Пб: Питер, 2001. – 496 с.
8. Тітов І.Г. Вступ до психофізіології: навч. посіб. / І.Г.Тітов. – К.: Академвидав, 2011. – 296 с. – (Серія "Альма-матер").
9. Хомская Е.Д. Нейропсихология. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 2006. – 389 с.

Тема 6. Психофізіологія емоцій. Психофізіологія емоційних станів.

Феноменологія емоцій. Психологічні і психофізіологічні уявлення про природу емоцій. Теорія Джемса-Ланге та Кеннона-Берна. Емоції і вегетативні реакції. Вимір емоцій. Геометрична модель базисних емоцій. Експериментальні підходи до вивчення ролі мозку в емоційних проявах.

Психофізіологічне обґрунтування емоційних станів, фізіологічні їх прояви. Залежність характеру емоційних проявів від задоволення потреби. Залежність емоційних проявів від стану вищої нервової діяльності, здоров'я та інших чинників.

1. Александровский Ю.А. Состояния психической дезадаптации и их компенсация. - М.: Наука, 1976. - 272 с.
2. Анохин П.К. Узловые вопросы теории функциональных систем. - М.: Наука, 1980. - 197 с.
3. Бернштейн Н.А. Биомеханика и физиология движений: Избранные психологические труды. – М.: Изд-во "Институт практической психологии", Воронеж: НПО "МОДЭК", 1997. - 608 с
4. Бехтерев В.М. Гипноз. - Донецк : Сталкер, 1999. - 382 с.
5. Блум Ф., Лейзерсон А., Хофстедтер Л. Мозг, разум и поведение / Пер. с англ. - М.: Мир, 1988. - 246 с.
6. Вейн А.М. Бодрствование и сон. - М.: Наука, 1970. - 128 с.
7. Генкин А.А., Медведев В.И. Прогнозирование психофизиологических состояний. Вопросы методологии и алгоритмизации. - Л.: Наука, 1973. - 144 с.
8. Горго Ю.П. Психофізіологія (прикладні аспекти): Навч. посіб. - К.: МАУП, 1999. - 128 с.
9. Дичев Т.Г., Тарасов К.Е. Проблемы адаптации и здоровье человека (методологические и социальные аспекты). - М.: Медицина, 1976. - 184 с.
10. Изард К. Психология эмоций. – СПб.: Питер, 2002. – 460 с.
11. Казначеев В.П. Современные аспекты адаптации. - Новосибирск: Наука, 1980. - 192 с.
12. Карпухина А.М. Психологические и психофизиологические пути повышения эффективности деятельности. - К: Знание, 1990. - 19 с.
13. Китаев-Смык Л.А. Психология стресса. - М.: Наука, 1983. - 368 с.
14. Клименко В.В. Механізми психомоторики людини. - К., 1997. - 192 с.
15. Кочубей Б.И. Некоторые тенденции современной психофизиологии // Вопр. психол. - 1986. - № 5. - С.31 - 37.
16. Крушельницька Я.В. Фізіологія і психологія праці. - К.: КНЕУ, 2002. - 182 с.
17. Лебедев А.Н., Забродин Ю.М. Психофизиология и психофизика. - М.: Наука, 1977.-288 с.
18. Леонова А.Б. Психодиагностика функциональных состояний человека. - М.: Изд-во Моск. ун-та, 1984. - 200 с.

19. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность. - М.: Смысл, Изд. Центр «Академия», 2004. - 352 с.
20. Ломов Б.Ф. Методологические и теоретические проблемы психологии. - М.: Наука, 1984. - 446 с.

Тема 7. Психофізіологія стресу. Стрес і фрустрація.

Визначення стресу, стресора, стресової реакції і дистресу. Г.Сельє «Загальний адаптаційний синдром». Синдром розумово-емоційного напруження — основа виникнення стресу в сучасних умовах життя. Неспецифічні реакції організму на дію стресорів. Зниження резистентності організму при тривалій дії стресора. Біолого-психологічні та соціально-виробничі фактори ризику виникнення стану стресу. Стрес та інші психічні стани і реакції. Стрес і емоції. Стрес і напруга. Механізми стресу. Захворювання, пов'язані зі стресом. Засоби захисту від стресу. Фізіологічні зміни в організмі під час розвитку дистресу. Дистрес і захворювання. Свідоме керування рівнем стресу.

Література

1. Наугольник Л. Б. Психологія стресу: підручник / Л. Б. Наугольник. – Львів:Львівський державний університет внутрішніх справ, 2015. –324 с.
2. Гринберг Дж.Управление стрессом. 7-е изд. – СПб.: Питер, 2002. – 496 с.
3. Розов В.І. Адаптивні антистресові психотехнології: Навч. посібн. – К.:Кондор, 2005. – 278 с.
4. Малкина-Пых И.Г. Психологическая помощь в кризисных ситуациях /И.Г. Малкина-Пых. – М.: Экспо, 2008. – 928 с. – (Новейший справочник психолога) / [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://ibib.ltd.ua/125-psihologicheskiiy-debrifing-30647.html>
5. Цигульська Т.Ф. Загальна та прикладна психологія: як допомогти собі та іншим. Курс лекцій. Навчальний посібник. Рекомендовано Міністерством освіти України. / Київ. «Наукова думка». 2000. 191 с.
6. Щербатых Ю.В. Психология стресса и методы коррекции. – СПб.: Питер, 2008. – 256 с.
7. Алиев Х.М. Защита от стресса. Как сохранить и реализовать себя в современных условиях. М.: «Мартин», «Полина», 1996. – 240 с.
8. Валуйко О.М., Гошкодера О.В. Управління професійним стресом керівників органів внутрішніх справ: Навчальний посібник. – К.: Видавничий дім«Скіф», КНТ, 2008 – 106 с.
9. Водопьянова Н.Е. Психодиагностика стресса. – СПб.: Питер. 2009. – 336 с.
10. Китаев-Смык Л.А. Психология стресса Психологическая антропология стресса. – М.: Академический Проект, 2009. – 943 с. – (Технологии психологии)
11. Кові Стівен Р. 7 звичок надзвичайно ефективних людей. / Стівен Р. Кові; пер. з англ. О. Любенко. – Харків: Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2012. – 384 с.
12. Ковпак Д.В. Как избавиться от тревоги и страха. Практическое руководство психотерапевта. – СПб.: Наука и Техника, 2007. – 240 с.

13. Ладанов И.Д. Управление стрессом. – М.: Профиздат, 1989.- 144 с.
14. Методичні рекомендації з надання першої психологічної допомоги переміщеним особам. / [Електронний ресурс] – Режим доступу:<http://legalspace.org/index.php/ua/korisnyres/biblioteka/item/2659-metodychnirekomendatsii-z-nadannia-pershoi-psykholohichnoi-dopomohy-peremishchenymosobam>
15. Мони́на Г. Б., Раннала Н. В. Тренинг «Ресурсы стрессоустойчивости». –СПб.: Речь, 2009. – 250 с.
16. Первая психологическая помощь: руководство для работников на местах. / ВООЗ. War Trauma Foundation and World Vision International / [Електронний ресурс] - Режимдоступу:http://www.who.int/mental_health/publications/guide_field_workers/ru/

Тема 8. Професійний стресс. Особливості травматичного стресу.

Загальні закономірності професійного стресу. Професійні стреси представників окремих професій. Травматичний стрес, його наслідки.

1. Бодров В.А. Информационный стресс: Учебное пособие для вузов. –М.: ПЕР СЭ, 2000. – 352 с.
2. Валуйко О.М., Гошкодеря О.В. Управління професійним стресом керівників органів внутрішніх справ: Навчальний посібник. – К.: Видавничий дім «Скіф», КНТ, 2008 – 106 с.
3. Малкина-Пых И.Г. Психологическая помощь в кризисных ситуациях /И.Г. Малкина-Пых. – М.: Экспо, 2008. – 928 с.
4. Селье Г. Стресс без дистресса. / Селье Г. [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://www.rulit.net/books/stress-bez-distressa-read-15443-1.html>
5. Щербатых Ю.В. Психология стресса и методы коррекции. – СПб.: Питер, 2008. – 256 с.
6. Водопьянова Н.Е. Психодиагностика стресса. – СПб.: Питер. 2009. –336 с.
7. Волкан Вамик, Зинта Элизабет. Жизнь после утраты: психология горевания / Пер. с англ. – М.: «Когито-Центр», 2007. – 160 с. (Современная психотерапия)
8. Гнездилов А.В. Психология и психотерапия потерь. Пособие по паллиативной медицине для врачей, психологов и всех интересующихся проблемой. –СПб.: Издательство «Речь», 2007. – 162 с.
9. Гринберг Дж. Управление стрессом. 7-е изд. – СПб.: Питер, 2002. – 496 с.
10. Калшед Д. Внутренний мир травмы: архетипические защиты личностного духа: пер. с англ. – М.: Академический Проект, 2007. – 368 с. – (Психологические технологии).
11. Китаев-Смык Л.А. Психология стресса Психологическая антропология стресса. – М.: Академический Проект, 2009. – 943 с. – (Технологии психологии).
12. Ответчиков А.В. Психические состояния военнослужащих в особых условиях ведения боевых действий. – М.: ГАВС, 1991.
13. Охременко О.Р. Постстрессові розлади. – К.: Видавництво «Хімджест», 2004 р. – 102 с.

Тема 9. Психофізіологія функціональних станів.

Функціональні стани людини. Функціональний стан мозку. Загальна характеристика функціональних станів. Функціональні стани та особливості нервової системи. Фактори, які впливають на функціональні стани. Характеристика окремих функціональних станів під час діяльності. Індивідуальні кількісні методи оцінки функціональних станів, працездатності та психофізіологічних особливостей особистості. Залежність успішної праці, навчання, творчості, фізичного і психічного здоров'я від функціонального стану. Системні підходи до визначення функціональних станів організму. Нормальний, граничний і патологічний функціональні стани. Теорія функціональної системи за П. К. Анохіним: передбачуваний результат як системоутворюючий фактор функціональної системи. Вплив емоційного напруження на функціональний стан та його робу.

Література

1. Данилова Н.Н. Функциональные состояния: механизмы и диагностика. – М.: Изд-во МГУ, 1985. – 286 с.
2. Кокун О.М. Психофізіологія. Навчальний посібник. - К.: Центр навчальної літератури, 2006. - 184 с.
3. Леонова А.Б. Психодиагностика функциональных состояний человека. – М.: Изд-во МГУ, 1994. – 200 с.
4. Марютина Т. М., Ермолаев О. Ю. Введение в психофизиологию. — 2-е изд., испр. и доп. — М.: Московский психолого-социальный институт: Флинта, 2001. — 400 с.
5. Методика и техника психофизиологического эксперимента / Под ред. В.Г. Волкова, М.: Наука, 1987. – 102 с.
6. Милнер П. Физиологическая психология. – М.: Мир, 1973. – 678 с.
7. Психофизиология / Под ред. Ю.И. Александрова. – С-Пб: Питер, 2001. – 496 с.
8. Симонов П.В. Адаптивные функции эмоций// Физиология человека. – 1996. – Т.22. - №2. – С. 5-9.
9. Тітов І.Г. Вступ до психофізіології: навч. посіб. / І.Г.Тітов. – К.: Академвидав, 2011. – 296 с. – (Серія "Альма-матер").
10. Хомская Е.Д. Нейропсихология. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 2006. – 389 с.

Тема 10. Психофізіологічна характеристика станів функціонального напруження.

Напруженість організму — інтегрований психофізіологічний стан. Стомлення як стан і закісна реакція організму від виснаження. Спільність і відмінність функціонального напруження при фізичній і розумовій праці. Перенапруження як гранична межа між нормою і патологією. Перевтома як генералізований патофізіологічний процес, коли порушується оптимум взаємовідносин між фізіологічними системами.

Література

1. Горго Ю.П., Чайченко Г.М., Маліков М.В. Прикладна психофізіологія людини: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2005.– 193 с.
2. Клементьев А.М. Психофизиология. Учебное пособие для студентов-психологов заочной формы обучения. - Иркутск: Изд-во ИрГТУ. - 2005.- 78 с.
3. Макаренко Н.В. Психофизиологические функции человека и операторский труд. – К.: Наукова думка, 1991. – 216 с.
4. Макаренко Н.В. Теоретические основы и методики профессионального психофизиологического отбора военных специалистов. - К.: Просвіта, 1996. - 336 с.
5. Черенкова Л.В., Краснощекова Е.И., Соколова Л.В. Психофизиология в схемах и комментариях / Под ред. А.С.Батуева. – СПб.: Питер, 2006. – 240 с.: ил. – (Серия "Учебное пособие")
6. Ильин Е. П. Психофизиология состояний человека / Е. П. Ильин.– СПб: Питер, 2005. – 412 с. 27.
7. Ильин Е. П. Мотивация и мотивы / Е. П. Ильин. – СПб.: Питер, 2000. – 508 с. 28. Ильин Е. П. Дифференциальная психофизиология мужчины и женщины / Е. П. Ильин. – СПб.: Питер, 2002. – 450с.
8. Ильин Е. П. Работа и личность. Трудоголизм, перфекционизм, лень / Е. П. Ильин .– СПб.: Питер, 2011. – 224с
9. Кабашнюк В. О. Психофізіологія: [навчальний посібник] / В.О. Кабашнюк, В. К. Гаврилькевич. – Львів: «Новий світ-2000», 2006. – 200 с. 32.
10. Коцан І. Я. Проблеми сучасної психофізіології: курс лекцій : навч. посіб. : [для студ. ВНЗ] / І. Я. Коцан, О. П. Мотузюк, І. П. Кузнецов. – Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Біол. ф-т, Каф. фізіології людини і тварин. – Луцьк: РВВ ВНУ ім. Лесі Українки, 2010. – 184 с.
11. Кречмер Э. Строение тела и характер / Э. Кречмер. – М. : Педагогика, 1995. – 533 с. 34.
12. Корольчук М. С. Психофізіологія діяльності: [підруч. для студ. внз] / М. С. Корольчук. – К. : Ельга : Ніка- Центр, 2003. – 394 с.

Тема 11. Методичне забезпечення психофізіології.

Загальні принципи та критерії відбору методик. Методика оцінки розумової працездатності. Методики вивчення якостей уваги. Оцінка та характеристика психофізіологічних якостей. Методики оцінки індивідуальних якостей. Методики дослідження працездатності. Визначення функціонального стану особистості. Оцінювання функціонального стану (за вегетативними показниками). Класифікація корегуючих впливів на функціональний стан людини. Зовнішні способи корекції функціонального стану людини (застосування функціональної музики, електроміостимуляція, стимуляція в рефлексогенні зони людини, психогенна корекція, масаж, фармакологічна корекція, сон та гіпноз, автогенне тренування).

Література

1. Данилова Н.Н. Психофизиология. – М.: Аспект Пресс, 2002. – 373 с.
2. Казин Э.М., Блинова Н.Г., Игишева Л.Н., Литвинова Н.А., Федоров А.И. Практикум по психофизиологической диагностике. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2000. – 128 с.
3. Кокун О.М. Психофізіологія. Навчальний посібник. - К.: Центр навчальної літератури, 2006. - 184 с.

4. Марютина Т. М., Ермолаев О. Ю. Введение в психофизиологию. — 2-е изд., испр. и доп. — М.: Московский психолого-социальный институт: Флинта, 2001. — 400 с.
5. Методика и техника психофизиологического эксперимента / Под ред. В.Г. Волкова, М.: Наука, 1987. — 102 с.
6. Милнер П. Физиологическая психология. — М.: Мир, 1973. — 678 с.
7. Психофизиология / Под ред. Ю.И. Александрова. — С-Пб: Питер, 2001. — 496 с.
8. Симонов П.В. Адаптивные функции эмоций// Физиология человека. — 1996. — Т.22. - №2. — С. 5-9.
9. Тітов І.Г. Вступ до психофізіології: навч. посіб. / І.Г.Тітов. — К.: Академвидав, 2011. — 296 с. — (Серія "Альма-матер").
10. Філімонова Н.Б. Комп'ютерна експрес-методика для визначення психофізіологічного стану людини /Зб. матеріалів конф. "Культура здоров'я як предмет освіти". — Херсон, 2000. — С.204-209.
11. Хомская Е.Д. Нейропсихология. — М.: Изд-во Моск. ун-та, 2006. — 389 с.
12. Ильин Е. П. Психофизиология состояний человека / Е. П. Ильин.— СПб: Питер, 2005. — 412 с.
13. Ильин Е. П. Мотивация и мотивы / Е. П. Ильин. — СПб.: Питер, 2000. — 508 с.
14. Ильин Е. П. Дифференциальная психофизиология мужчины и женщины / Е. П. Ильин. — СПб.: Питер, 2002. — 450с.
15. Ильин Е. П. Работа и личность. Трудоголизм, перфекционизм, лень / Е. П. Ильин .— СПб.: Питер, 2011. — 224с
16. Кабашнюк В. О. Психофізіологія: [навчальний посібник] / В.О. Кабашнюк, В. К. Гаврилькевич. — Львів: «Новий світ-2000», 2006. — 200 с. 32.
17. Коцан І. Я. Проблеми сучасної психофізіології: курс лекцій : навч. посіб. : [для студ. ВНЗ] / І. Я. Коцан, О. П. Мотузюк, І. П. Кузнецов. — Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Біол. ф-т, Каф. фізіології людини і тварин. — Луцьк: РВВ ВНУ ім. Лесі Українки, 2010. — 184 с.
18. Корольчук М. С. Психофізіологія діяльності: [підруч. для студ. внз] / М. С. Корольчук. — К. : Ельга : Ніка- Центр, 2003. — 394 с.

Тема 12. Нові напрямки прикладної психофізіології. Системна психофізіологія.

Педагогічна психофізіологія. Соціальна психофізіологія. Екологічна психофізіологія

Поняття про функціональні системи. Основні положення теорії П.К.Анохіна. Органний та системний підхід у психофізіології. Загальні якості функціональних систем. Міжсистемні відносини у організмі. Системні відносини із навколишнім середовищем. Системна діагностика здоров'я. Функціональні системи у патології.

Література

9. Данилова Н.Н. Психофизиология. — М.: Аспект Пресс, 2002. — 373 с.
10. Казин Э.М., Блинова Н.Г., Игишева Л.Н., Литвинова Н.А., Федоров А.И. Практикум по психофизиологической диагностике. — М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2000. — 128 с.
11. Кокун О.М. Психофізіологія. Навчальний посібник. - К.: Центр навчальної літератури, 2006. - 184 с.
12. Леонова А.Б. Психодиагностика функциональных состояний человека. — М.: Изд-во МГУ, 1994. — 200 с.
13. Методика и техника психофизиологического эксперимента / Под ред. В.Г. Волкова, М.: Наука, 1987. — 102 с.

14. Милнер П. Физиологическая психология. – М.: Мир, 1973. – 678 с.
 15. Психофизиология / Под ред. Ю.И. Александрова. – С-Пб: Питер, 2001. – 496 с.
 16. Тітов І.Г. Вступ до психофізіології: навч. посіб. / І.Г.Тітов. – К.: Академвидав, 2011. – 296 с. – (Серія "Альма-матер").

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		о	л	п	ла б	ін д		с.р	о	л	п	ла б
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Психофізіологія на сучасному етапі розвитку												
Тема 1. Психофізіологія як наука. Психофізіологічна проблема	9	1	2			6		0,5				10
Тема 2. Сучасні методи психофізіологічного дослідження. Детектор брехні	12	2	2			8	12	0,5	0,5			10
Тема 3. Складові психофізіологічної підготовки та відбору	11	1	2			8	8,5	0,5				10
Тема 4. Нові напрямки прикладної психофізіології. Системна психофізіологія	12	2	2			8	11	0,5	0,5			10
Разом за змістовим модулем 1	44	6	8			30	44	2	1			40
Змістовий модуль 2. Психофізіологія людини												
Тема 5. Психофізіологія пізнавальних процесів. Пам'ять. Мислення. Увага. Мовлення	10	1	2			10	10	1	0,5			10
Тема 6. Психофізіологія емоцій. Теорії емоцій	8	1	2			4	8	1	0,5			10
Тема 7. Психофізіологія стресу. Види стресу.	8	1	2			6	8	1	0,5			10
Тема 8. Психофізіологія функціональних станів.	8	1	2			6	8	1	0,5			10

Тема 9.Психофізіологія станів функціонального напруження	8	1	2			2	8	1			
Тема 10.Методичне забезпечення психофізіології.	4	1				2	4	1			
Разом за змістовим модулем 2	46	6	10			30	46		3		40
Усього годин	90	12	18			60	90	6	4		80

5. Темі семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Актуальні проблеми, завдання, зміст і перспективи розвитку психофізіології. Історія становлення психофізіології. Науково-технічні проблеми розвитку психофізіології. Головні поняття і методи психофізіології. Зв'язок психофізіології з іншими науками.	2
2	Реєстрація імпульсної активності нервових клітин. Енцефалограма. Артефакти. Магнітоенцефалограма. Томографія мозку. Ядерна магнітна резонансна спектроскопія. Електроокулограма. Електроміограма. Електрична активність шкіри.	2
3	Функціональні стани та особливості нервової системи. Фактори, які впливають на функціональні стани. Характеристика окремих функціональних станів під час діяльності.	2
4	Психофізіологічний відбір — складова професійного відбору для виявлення здібностей і якостей, що відповідають вимогам певної діяльності. Принципи психофізіологічного відбору (активність, практичність, надійність, валідність). Зміст професіограми діяльності.	4
5	Емоції і вегетативні реакції. Вимір емоцій. Геометрична модель базисних емоцій. Експериментальні підходи до вивчення ролі мозку в емоційних проявах.	2
6	Стрес та інші психічні стани і реакції. Стрес і емоції. Стрес і напруга. Механізми стресу. Захворювання, пов'язані зі стресом. Засоби захисту від стресу.	2
7	Реактивність як властивість організму реагувати на подразнення. Резистентність як здатність чинити опір подразненню. Види реактивності і резистентності. Значення для формування функціонального стану організму умов життєдіяльності.	2
8	Методичне забезпечення психофізіології. Загальні принципи та критерії відбору методик. Методика оцінки розумової працездатності. Методики вивчення якостей уваги. Оцінка та характеристика психофізіологічних якостей. Методики оцінки індивідуальних якостей.	2
	Всього	18

6. Темі практичних занять

№	Назва теми	Кількість
---	------------	-----------

з/п		ГОДИН
1	Предмет і завдання психофізіології. Методи дослідження, які використовуються в психофізіології.	
2	Вчення І.П.Павлова про типи вищої нервової діяльності (ВНД). Основні характеристики нервових процесів, які визначають тип ВНД.	
...	Психіка і свідомість. Фізіологічні механізми свідомості. Психологія свідомості і самосвідомості. Свідоме і підсвідоме.	
	Особистість як центральна проблема психофізіології. Природа і структура особистості. Біологічний фундамент особистості: темперамент і характер. Темперамент в структурі індивідуальності. Акцентуації характеру особистості. Психометрія особистості.	
	Психофізіологічні основи відчуття, сприйняття. Адаптація. Ілюзії.	
	Умови утворення і збереження умовних рефлексів. Механізми замикання тимчасових зв'язків.	
	Психофізіологічні механізми пам'яті та уваги. Методи дослідження стану пам'яті та уваги. Типи порушень пам'яті та уваги.	
	Психофізіологічні характеристики мислення та інтелекту. Мислення і мова. Розвиток мовлення у дитини.	
	Слово як сигнал сигналів. Мова та її функції. Мовні функції півкуль головного мозку. Типи порушень мови. Взаємодія I та II сигнальних систем. Мозок і свідомість.	
	Рівень розумового розвитку людини.	
	Структура поведінкового акту. Функціональні системи за П.К.Анохіним, К.В.Судаковим. Стадії поведінкового акту. Нейронні механізми поведінки.	
	Потреби. Детермінанти потреб. Класифікація потреб. Потреби і виховання.	
	Біологічна мотивація. Загальні властивості різних видів мотивацій. Мотивація як домінанта.	
	Психофізіологія емоцій, механізми їх формування і біологічне значення. Нейроанатомія та нейрохімія емоцій.	
	Психофізіологічні аспекти афективної сфери, волі та поведінки.	
	Механізми керування рухових актів. Механізми ініціації руху.	
	Функціональні стани організму в структурі поведінки. Нейроанатомія функціональних станів. Фізіологічні індикатори функціональних станів. Сон, його фази, механізми розвитку і значення для організму. Сновидіння.	
	Адаптація організму до дії стресових факторів (система негайної адаптаційної відповіді Орбелі-Кеннона та тривалої адаптації Ганса Сельє).	

7. Теми лабораторних занять

Не передбачено

8. Самостійна робота (денна форма)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Сучасні проблеми психофізіології	2
2	Психофізіологія пізнавальних процесів – пам'яті, уваги мислення, мовлення	4
3	Психофізіологія свідомого та несвідомого. Теорії свідомості. Установки і неусвідомлювані мотиви. Змінені стани свідомості.	4
4	Психофізіологія станів функціонального напруження.	4
5	Принципи та зміст алгоритму психофізіологічного забезпечення діяльності.	2
6	Психофізіологічний відбір, профорієнтація.	
7	Психофізіологія сну. Теорії сну. Стадії сну.	4
9	Модулюючі системи мозку. Поняття про модулюючі системи мозку. Гетерогенність модулюючих систем мозку	2
9	Мовлення, її значення. Теорія І.П. Павлова про дві сигнальні системи дійсності. Розвиток мовлення в онтогенезі.	2
10	Синдром Мауглі. Класифікації видів мовлення. Артикуляція і фонація. Значення й організація невербальних форм комунікації (міміка, жест, поза).	4
11	Структури мозку, що беруть участь у мовних процесах. Мовлення і міжпівкульна асиметрія. Психофізіологія мислення.	4
12	Організація процесу мислення і структури мозку, що беруть участь у процесах мислення. Мислення і міжпівкульна асиметрія.	4
13	Психофізіологічні аспекти реактивності і резистентності. психофізіологічна характеристика стану гіпокінезії	2
14	Реактивність як властивість організму реагувати на подразнення. Резистентність як здатність чинити опір подразненню. Види реактивності і резистентності. Значення для формування функціонального стану організму умов життєдіяльності.	2
15	Гіпокінезія — чинник, який збіднює аферентну стимуляцію головного мозку, знижує їх працездатність.	2
16	Психофізіологічні зміни при гіпокінезії: астенизація функцій ЦНС, погіршення розумової працездатності, пам'яті, логічного мислення.	4
17	Класифікація рухів. Структури мозку, що беруть участь у забезпеченні рухів. Локомоція, основні види локомоцій у людини. Організація локомоції. Організація орієнтованих рухів і рухів постаті.	2
18	Уявлення про свідомість психологів і нейрофізіологів. Етапи відновлення свідомості.	2
19	Теорії свідомості: теорія світлої плями І.П. Павлова, теорія Дж. Едельмана, теорія свідомості як емерджентної властивості мозку теорія свідомості Дж. Екклса і т.д.	2
20	Поняття про функціональні системи. Органний та системний підхід у психофізіології. Загальні якості функціональних систем	2
22	Особливості новонародженої дитини. Особливості дитини першого року життя. Особливості дитини 1-3 років життя. Особливості дошкільника. Особливості молодшого школяра. Особливості підліткового віку.	2
23	Нові напрямки прикладної психофізіології. Педагогічна психофізіологія. Соціальна психофізіологія. Екологічна	4

	психофізіологія	
	Разом	60

8 а. Самостійна робота (заочна форма)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Сучасні проблеми психофізіології	2
2	Психофізіологія пізнавальних процесів – пам'яті, уваги мислення, мовлення	4
3	Психофізіологія свідомого та несвідомого. Теорії свідомості. Установки і неусвідомлювані мотиви. Змінені стани свідомості.	4
4	Психофізіологія станів функціонального напруження.	2
5	Принципи та зміст алгоритму психофізіологічного забезпечення діяльності.	2
6	Психофізіологічний відбір, профорієнтація.	
7	Психофізіологія сну. Теорії сну. Стадії сну.	4
8	Класифікація корегуючих впливів на функціональний стан людини. Зовнішні способи корекції функціонального стану людини (застосування функціональної музики, електроміостимуляція, стимуляція в рефлексогенні зони людини, психогенна корекція, масаж, фармакологічна корекція, сон та гіпноз, автогенне тренування).	4
9	Модулюючі системи мозку. Поняття про модулюючі системи мозку. Гетерогенність модулюючих систем мозку	4
10	Будова і функції ретикулярної формації. Будова і функції лімбічної системи.	2
11	Мовлення, її значення. Теорія І.П. Павлова про дві сигнальні системи дійсності. Розвиток мовлення в онтогенезі.	4
12	Синдром Мауглі. Класифікації видів мовлення. Артикуляція і фонація. Значення й організація невербальних форм комунікації (міміка, жест, поза).	4
13	Структури мозку, що беруть участь у мовних процесах. Мовлення і міжпівкульна асиметрія. Психофізіологія мислення.	4
14	Організація процесу мислення і структури мозку, що беруть участь у процесах мислення. Мислення і міжпівкульна асиметрія.	4
15	Психофізіологічні аспекти реактивності і резистентності. фізіологічна характеристика стану гіпокінезії	2
16	Реактивність як властивість організму реагувати на подразнення. Резистентність як здатність чинити опір подразненню. Види реактивності і резистентності. Значення для формування функціонального стану організму умов життєдіяльності.	4
17	Гіпокінезія — чинник, який збіднює аферентну стимуляцію головного мозку, знижує їх працездатність.	2
18	Психофізіологічні зміни при гіпокінезії: астенизація функцій ЦНС, погіршення розумової працездатності, пам'яті, логічного мислення.	4
19	Часткова гіпокінезія: зниження резистентності організму, формування нового його функціонального стану. Тривала гіпокінезія та її наслідки: виснаження і загибель.	2
20	Класифікація рухів. Структури мозку, що беруть участь у	2

	забезпеченні рухів. Локомоція, основні види локомоцій у людини. Організація локомоції. Організація орієнтованих рухів і рухів постаті.	
21	Уявлення про свідомість психологів і нейрофізіологів. Етапи відновлення свідомості.	2
22	Теорії свідомості: теорія світлої плями І.П. Павлова, теорія Дж. Едельмана, теорія свідомості як емерджентної властивості мозку теорія свідомості Дж. Екклса і т.д.	4
23	Поняття про функціональні системи.	2
24	Органний та системний підхід у психофізіології. Загальні якості функціональних систем.	2
25	Основні положення теорії П.К.Анохіна. Міжсистемні відносини у організмі. Системні відносини із навколишнім середовищем.	2
26	Системна діагностика здоров'я. Функціональні системи у патології.	2
27	Розвиток психіки в онтогенезі. Біологічне дозрівання і розвиток психіки. Критерії дозрівання.	2
28	Особливості новонародженої дитини. Особливості дитини першого року життя. Особливості дитини 1-3 років життя. Особливості дошкільника. Особливості молодшого школяра. Особливості підліткового віку.	2
29	Психічні розлади при інфекціях. Розлади як наслідок травм мозку. Психічні розлади обумовлені інтоксикацією. Лікувально-педагогічні заходи.	2
30	Нові напрямки прикладної психофізіології. Педагогічна психофізіологія. Соціальна психофізіологія. Екологічна психофізіологія	2
	Разом	80

9. Індивідуальні завдання

Не передбачені

10. Методи навчання

1. Лекція (лекція-бесіда, лекція-дискусія). В ході лекцій за характером логіки пізнання впроваджуються аналітичний, індуктивний та дедуктивний методи. За рівнем самостійної розумової діяльності – проблемний виклад та частково-пошуковий метод.
2. Семінарські заняття, які включають семінари-повторення і систематизації знань та семінари вивчення нового матеріалу. За формою проведення - семінар-бесіда; семінар-обговорення (реферативний).

11. Методи контролю

Поточний та підсумковий контроль

Форми поточного контролю: усне опитування, перевірка конспектів, перевірка завдання практичної роботи.

Форма підсумкового контролю:

для денної форми навчання – модульний контроль, екзамен;

для заочної форми навчання – екзамен.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота											Підсумковий тест (екзамен)	Сума	
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2								50	100	
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10				
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5				

T1, T2 ... T12 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80 – 89	B	добре	
70 – 79	C		
60 – 69	D	задовільно	
50 – 59	E		
26 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

Федик О.В. Психофізіологія Методичні рекомендації для студентів вищих навчальних закладів сп. «Психологія». Івано-Франківськ.: Гостинець, 2007. – 48 с.

Федик О.В. Психофізіологічне забезпечення у структурі психологічної готовності майбутніх педагогів до професійної діяльності Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психологія.-Івано-Франківськ:Видавничо-дизайнерський відділ ЦІТ ПНУ,2009.-Вип.-Ч.2.-С.35-41.

Федик О.В. «Термінологічний словник з психофізіології» для студентів філософського факультету спеціальності «Психологія» Івано-Франківськ: Видавничо-дизайнерський відділ ЦІТ ПНУ,2010.-165с.

14. Рекомендована література

Основна:

1. Аршава І.Ф., Черненко М.І. Психофізіологія: Підручник для студ. вищих навч. закл. - К.: Вища освіта, 2006. - 308 с.
2. Батуев А.С. Физиология высшей нервной деятельности и сенсорных систем: Учебник для вузов. - СПб. Питер, 2005. - 317 с.
3. Березин Ф.Б. Психическая и психофизиологическая адаптация человека. - Л.: Наука, 1988. - 270 с.

4. Данилова Н.Н. Психофизиология: Учебник для вузов. - М.: Аспект Пресс, 2000. - 373 с.
5. Ильин Е.П. Психофизиология состояний человека. - СПб.: Питер, 2005. - 412 с.
6. Кокун О.М. Психофизиология: Навчальний посібник. - К.: Центр навчальної літератури, 2006. - 184 с.
7. Корольчук М.С. Психофизиология діяльності / Підручник для студентів вищих навчальних закладів. - К.: Ельга, Ніка-Центр, 2003. - 400 с.
8. Малхазов О.Р. Психологія та психофізіологія управління руховою діяльністю. - К.: Євролінія, 2002. - 320 с.
9. Марютина Т.М., Ермолаев О.Ю. Введение в психофизиологию. – 4-е изд. - М.: Флинта, 2004. - 400 с.
10. Психофизиология: Учебник для вузов / Под. ред. Ю.И. Александрова. - 3-е изд. - СПб.: Питер, 2004. - 464 с.
11. Філіппов М.М. Психофізіологія людини: Навч посіб. – К.: МАУП, 2003. – 136 с.
12. Ильин Е. П. Мотивация и мотивы / Е. П. Ильин. – СПб.: Питер, 2000. – 508 с.
13. Ильин Е .П. Дифференциальная психофизиология мужчины и женщины / Е. П. Ильин. – СПб.: Питер, 2002. – 450с.
14. Ильин Е. П. Работа и личность. Трудоголизм, перфекционизм, лень / Е. П. Ильин .– СПб.: Питер, 2011. – 224с
15. Кабашнюк В. О. Психофізіологія: [навчальний посібник] / В.О. Кабашнюк, В. К. Гаврилькевич. – Львів: «Новий світ-2000», 2006. – 200 с. 32.
16. Коцан І. Я. Проблеми сучасної психофізіології: курс лекцій : навч. посіб. : [для студ. ВНЗ] / І. Я. Коцан, О. П. Мотузюк, І. П. Кузнецов. – Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Біол. ф-т, Каф. фізіології людини і тварин. – Луцьк: РВВ ВНУ ім. Лесі Українки, 2010. – 184 с.
17. Кречмер Э. Строение тела и характер / Э. Кречмер. – М. : Педагогика, 1995. – 533 с. 34.
18. Корольчук М. С. Психофізіологія діяльності: [підруч. для студ. внз] / М. С. Корольчук. – К. : Ельга : Ніка- Центр, 2003. – 394 с.

Додаткова:

21. Абабков В.А., Перре М. Адаптация к стрессу: Основы теории, диагностики, терапии. - СПб.: Речь, 2004. - 165 с.
22. Агаджанян Н.А. Адаптация и резервы организма. - М.: ФиС, 1982. - 176 с.
23. Александровский Ю.А. Состояния психической дезадаптации и их компенсация. - М.: Наука, 1976. - 272 с.
24. Анохин П.К. Узловые вопросы теории функциональных систем. - М.: Наука, 1980. - 197 с.
25. Бернштейн Н.А. Биомеханика и физиология движений: Избранные психологические труды. – М.: Изд-во "Институт практической психологии", Воронеж: НПО "МОДЭК", 1997. - 608 с
26. Бехтерев В.М. Гипноз. - Донецк : Сталкер, 1999. - 382 с.
27. Блум Ф., Лейзерсон А., Хофстедтер Л. Мозг, разум и поведение / Пер. с англ. - М.: Мир, 1988. - 246 с.
28. Вейн А.М. Бодрствование и сон. - М.: Наука, 1970. - 128 с.
29. Генкин А.А., Медведев В.И. Прогнозирование психофизиологических состояний. Вопросы методологии и алгоритмизации. - Л.: Наука, 1973. - 144 с.
30. Горго Ю.П. Психофізіологія (прикладні аспекти): Навч. посіб. - К.: МАУП, 1999. - 128 с.
31. Дичев Т.Г., Тарасов К.Е. Проблемы адаптации и здоровье человека (методологические и социальные аспекты). - М.: Медицина, 1976. - 184 с.
32. Дубровский Д.И. Психические явления и мозг. - М.: Наука, 1971. - 386 с.

33. Дубровский Д.И. Информация, сознание, мозг. М.: Высшая школа, 1980. - 286 с.
34. Изард К. Психология эмоций. – СПб.: Питер, 2002. – 460 с.
35. Казначеев В.П. Современные аспекты адаптации. - Новосибирск: Наука, 1980. - 192 с.
36. Карпухина А.М. Психологические и психофизиологические пути повышения эффективности деятельности. - К: Знание, 1990. - 19 с.
37. Китаев-Смык Л.А. Психология стресса. - М.: Наука, 1983. - 368 с.
38. Клименко В.В. Механизмы психомоторики людини. - К., 1997. - 192 с.
39. Костандов Э.А. Психофизиология сознания и бессознательного. – СПб.: Питер, 2004. – 167 с.
40. Кочубей Б.И. Некоторые тенденции современной психофизиологии // Вопр. психол. - 1986. - № 5. - С.31 - 37.
41. Крушельницька Я.В. Фізіологія і психологія праці. - К.: КНЕУ, 2002. - 182 с.
42. Лебедев А.Н., Забродин Ю.М. Психофизиология и психофизика. - М.: Наука, 1977.-288 с.
43. Леонова А.Б. Психодиагностика функциональных состояний человека. - М.: Изд-во Моск. ун-та, 1984. - 200 с.
44. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность. - М.: Смысл, Изд. Центр «Академия», 2004. - 352 с.
45. Ломов Б.Ф. Методологические и теоретические проблемы психологии. - М.: Наука, 1984. - 446 с.
46. Ломов Б. Системность в психологии: Избр. психол. тр. / Под ред В.А. Барабанщикова.- М.: Институт практ. психологии, 1996.- 384 с.
47. Макаренко Н.В. Теоретические основы и методики профессионального психофизиологического отбора военных специалистов / НИИ проблем военной медицины Украинской военно-медицинской академии. - К., 1996. - 336 с.
48. Макаренко М. В. Методика проведення обстежень та оцінки індивідуальних нейродинамічних властивостей вищої нервової діяльності людини // Фізіологічний журнал, 1999. - Т. 45. - № 4. – С. 125 – 131.
49. Максименко С.Д. Общая психология. - М.: Рефл-бук, 2004. - 523 с.
50. Психологическое обеспечение профессиональной деятельности / Никифоров Г.С., Дмитриева М.А., Корнеева Л.Н. и др. / Под ред. Г.С. Никифорова. - СПб.: Изд-во С.-Петербурга. ун-та, 1991. - 152 с.
51. Психофізіологічне забезпечення бойових підрозділів в екстремальних умовах: Метод. посіб. / Під ред. М.С. Корольчука. - К.: МОУ, 2001. - 175 с.
52. Семиченко В.А. Психические состояния: Модульный курс для преподавателей и студентов. - К.: Магістр-S, 1998. - 207 с.
53. Симонов П.В. Избранные труды: Т. 1. Мозг: эмоции, потребности, поведение. - М.: Наука, 2004. – 437 с.
54. Суходольский Г.В. Основы психологической теории деятельности. - Л.: Изд-во Ленингр. ун-та, 1988. - 168 с.
55. Теория функциональных систем в физиологии и психологии. - М.: Наука, 1978. – 384 с.
56. Ткачук В.Г., Хапко В.Е. Психофизиология труда: Конспект лекций. - К.: МАУП, 1999. - 88 с.
57. Хессет Дж. Введение в психофизиологию. - М.: Мир. - 1981. - 248 с.
58. Чайченко Г.М., Цибенко В.О., Сокур В.Д. Фізіологія людини і тварини: Підручник для студ. біол. спец. вищ. навч. закл.. - К. : Вища школа, 2003. - 464 с.

INTERNET-ресурси
(Основні Web-сторінки в INTERNET)

<http://neuroscience.ru> – последние события в мире нейронауки;
<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/> - поиск научных публикаций на англ.яз.;
<http://univertv.ru/> – видеозаписи лекций специалистов разных областей науки;
<http://www.readwritethink.org> – бесплатные технологии в помощь учителю.